

PETER KLINAR

Stališča do dveh olimpiad

(O predlogih za letno olimpiado v Beogradu in za zimsko olimpiado v trikotniku treh obmejnih dežel)

Na vprašanje iz raziskave slovenskega javnega mnenja 84¹ o organizaciji letnih olimpijskih iger 1992 v Beogradu je večina anketirancev (46%) odgovorila, da je proti temu predlogu. Za ta predlog se je zavzemalo le 27% anketiranih Slovencev, prav toliko pa je bilo anketirancev, ki niso bili seznanjeni s predlogom. Rezultati iz raziskave, ki so jo izvedli v Beogradu kažejo drugačno podobo. Anketiranci se z visokimi deleži odločajo za pritrdilne odgovore.

Hkrati smo anketirancem zastavili vprašanje o organizaciji zimskih olimpijskih iger 1992 v trikotniku treh dežel: Avstrije, Italije in Jugoslavije (Slovenije). Rezultati so naslednji: ta predlog podpira večina anketirancev (56%), nasprotuje mu le 14% slovenskih anketirancev in 30% jih s predlogom ni seznanjenih. Nekoliko preseneča podatek, da je število neseznanjenih in neodločenih o tem predlogu nekoliko višje kot pri predlogu o beograjski olimpiadi.²

Prikazane podatke je mogoče analizirati z vidikov mednarodnih odnosov. Imamo družbeno krizo in razumljivo je, da ljudi skrbi za njihovo socialnoekonomsko prihodnost, zato so zelo občutljivi glede kakršnihkoli novih stroškov ali vprašljivih investicij. Pa vendar so stališča do dveh olimpiad povsem različna. Zimska olimpiada, organizirana deloma v Sloveniji, vzbuja med slovenskimi anketiranci kar splošno odobravanje, do letne olimpiade v Beogradu pa zavzemajo pretežno odklonilno stališče.

Zaradi natančnosti je še treba reči, da bi bila zimski olimpiada organizirana v treh državah hkrati in le deloma v Sloveniji, zato so stališča do zimske in letne olimpiade le deloma primerljiva. Za to ugotovitev govori tudi to, da je udeležba na zimski olimpiadi manjša kot na letni in da je potrebna različna organizacija. Letna olimpiada zahteva tudi bistveno več športnih objektov kot zimski, saj se med seboj razlikujeta tudi po številu športnih panog, v katerih se tekmuje. Kar zadeva sedanje ekonomske razmere v Jugoslaviji in njihovo perspektivo, je treba reči, da je organizacija obeh olimpiad v Jugoslaviji vprašljiva, če javnosti ne dobi zanesljivejših dokazov o tem, da sta obe prireditvi ekonomsko upravičeni.

Zastavlja se vprašanje, zakaj slovenski anketiranci tako različno presojava upravičenost ali neupravičenost organizacije zimske in letne olimpiade v Jugosla-

¹ Raziskave Slovensko javno mnenje 1984, Raziskovalni inštitut FSPN, Ljubljana 1984.

² Kar zadeva predlog o letni olimpiadi v Beogradu, organizatorji pripravljajo gradiva, s katerimi naj bi uspeli v mednarodni konkurenci in pridobili pozitivno odločitev mednarodnega olimpijskega komiteja. Predlog o zimski olimpiadi v trikotniku treh dežel pa ni več aktualen. Italijanski olimpijski komitej ga ni podprl, ker namerava kandidirati za prizorišče zimskih olimpijskih iger 1992 svoj kraj, Cortino d'Ampezzo.

viji. Odgovor je morda, da se zavzemajo za zimsko olimpiado, ker bo organizirana v Sloveniji, in nasprotujejo letni olimpiadi, ker bo organizirana v Beogradu.

Po podatkih tudi lahko sklepamo, da anketiranci uporabljajo različna merila za presojanje upravičenosti velike športne manifestacije pri nas v Sloveniji in za olimpijske igre v Beogradu, to je v širši jugoslovanski družbi. V analizo vzrokov za različno presojanje predloga o dveh olimpijskih igrah moremo vključiti tudi obstoj pozitivnih avtostereotipov o sebi (sposobnost organiziranja, racionalno gospodarjenje, red, ipd.) in pojavljanje negativnih heterostereotipov o drugih (manjše organizacijske sposobnosti, razmetavanje s sredstvi, nered, ipd.). Verjetno se v odklonilnih odgovorih o predvideni olimpiadi v Beogradu skriva tudi bojazen anketirancev, da bi bili obremenjeni z večjimi dajatvami, da bi Slovenija prevzela velike obveznosti in da zbranih sredstev ne bi trošili dovolj namensko, brez učinkovitega javnega nadzora.

Končno ne kaže prezreti, da po olimpiadi ostanejo mnogi objekti, ki koristijo prebivalstvu iz okolja, kjer so bile organizirane olimpijske igre. Naprave na Gorenjskem tako koristijo Slovencem, naprave v Beogradu pa so oddaljene za uporabo slovenske populacije. Če organizatorji olimpiade dobijo takšno prireditel in če jo uspešno organizirajo, naraste mednarodni prestiž in utrdi se nacionalni ponos. To bi tudi utegnil biti razlog za različno presojanje predloga o dveh olimpiadah, kar potrjuje hipotetične razlage, da nacionalna identifikacija in občutki prevladujejo nad občutki širše državne identifikacije. Seveda pa organizacija olimpiad prinaša okolju tudi druge koristi, kot so povečane večletne možnosti za pridobivanje zaposlitev, pridobivanje različnih delovnih opravil, povečane mednarodne komunikacije, razširitev turizma, reklamni učinki, ipd. kar ne gre pozabiti ob presojanju različnih stališč slovenskih anketirancev do predvidene olimpiade v Sloveniji in Beogradu.

Različna mnenja o predlogu za izvedbo zimskih in letnih olimpijskih iger pri nas morejo biti povezana tudi z obstojem čustveno pretiranih precejevanj svojega okolja. Razmere v gornjesavski dolini kažejo, da imajo slabe prometne možnosti. Ni železniških zvez, cestna povezava je slaba in do prizorišč vodi le ena ozka cesta, ki bi bila obremenjena v obeh smereh. Tudi pri nas srečujemo športno nevzgojeno publiko, poznamo prometne infarkte ob velikih zimskih športnih prireditvah, naše prometne in vzdrževalne prometne službe so že odpovedale, pojavi nereda so množični, ipd. Ali različne presoje možnosti za eno in drugo olimpiado ne izražajo stališča, ki bi ga mogli označiti kot precejevanje sebe in podcenjevanje drugih. Deleži odgovorov o prihodnji zimski in letni olimpiadi niso nepomembni za razmišljanja o partikularizmu, lokalizmu ali celo partikularističnem nacionalizmu, pa tudi o integrativni delitvi dela, o razvoju konfliktov in nasprotij v mednarodnih odnosih in nasploh o problemih, ki zadevajo nacionalne odnose v jugoslovanski družbi.

Tudi analizirani podatki nas opozarjajo, da smo v Jugoslaviji še daleč – gledano skozi optiko slovenskega javnega mnenja – od medsebojnega sodelovanja, zblíževanja, sporazumevanja, ipd. Očitno se srečujemo z mnogimi procesi medsebojnega oddaljevanja med narodi, med katerimi gre za negativne predsodke in stereotipe o drugih narodih v Jugoslaviji, kar označujemo kot procese medsebojnega nasprotovanja. Ti nasprotovalni procesi morejo prerasti v bolj zaostrene konflikte in pojave socialne dezorganizacije. Izrazita manifestacija pojavov socialne dezorganizacije so raznoteri vidiki negativnih nacionalizmov z iracionalnimi naboji, ki se posebej v športu neredko sprevržejo v zaostrene konflikte. Ob vseh

elementih, ki jih je mogoče sprejeti kot pojasnila za različno odločanje slovenskih anketirancev o predlogu dveh olimpiad, se z vidika mednacionalnih odnosov vendarle vriva tudi pomislek o disjunktivni naravi teh odločitev. Zaradi tega se poraja vprašanje o oddaljenosti možnosti za uskladitev širših procesov delitev dela v jugoslovanskem družbenem prostoru, ki seveda predpostavlja vsestranski razvoj vsake nacionalne skupnosti. Lokalistične in partikularistične ocene kažejo na neprisotnost ideje o širši smotrni delitvi dela, to pa seveda pomeni, da je njena realizacija težko uresničljiva.

Ob analizi zbranih podatkov se kaže tudi problem medsebojne popolnejše adaptacije. Dezintegracijsko učinkovanje različne ekonomske razvitosti in kulturnih razlik, izrazito delovanje oblastnih birokratskih dejavnikov v zvezi z medrepubliškimi sodelovanjem, je lahko razlaga za trditev o nerazvitih popolnejših procesih medsebojne adaptacije na mednacionalni ravni. Pregled podatkov o različnih deležih, ki zadevajo predloge o organizaciji dveh olimpiad v Jugoslaviji, nas nekako tudi opozarja na neobstoj integracijskih nasprotij in konfliktov, ki omogočajo sproščanje napetosti, spopad idej, reševanje nasprotij in utrjevanje kohezivnosti globalne družbe. Napetosti se premalo sproščajo v nasprotja in konflikte ter latentni konflikti v manifestne konflikte, kar pomeni, da se nacionalni konflikti in nasprotja nezadostno rešujejo. Mnogi konflikti ostajajo prikriti in neredko imajo odločilni pomen marginalni konflikti. Manifestacije nacionalizma na športnih prireditvah in občasni izbruhi nasilja, povezani z njimi, tudi govorijo za upravičenost gornjih hipotez. Morda lahko iščemo tudi v izrazitih stališčih do predlogov za obe olimpiadi v Jugoslaviji argumente za premajhno sproščanje mednacionalnih napetosti, za nezadostno preraščanje latentnih v manifestne konflikte, skratka, za neustrezno delovanje integrativnih konfliktov v mednacionalnih odnosih. Morda ni povsem zgrešena hipoteza, da distribucija odgovorov izraža latentna nasprotja v mednacionalnih odnosih.

Stališča socialnih kategorij do predloga za organizacijo dveh olimpiad v Jugoslaviji.

Neseznanjene kategorije ali kategorije, ki ne odgovarjajo na zastavljeno vprašanje, so predvsem kategorije z nižjim socialnim statusom. Kategorije z nizkim delovnim statusom so manj seznanjene s predlogom, ki zadeva prihodnji olimpiadi pri nas (letna in zimska olimpiada). To so nekvalificirani delavci, kmetje, nezaposleni, kategoriji z nizko šolsko izobrazbo, z nizkimi dohodki. Nadpovprečno so neseznanjene tudi kategorije z nizkim družbenopolitičnim položajem: nečlani družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov. Neobveščeni je več med Slovenci kot Neslovenci, ki bivajo v Sloveniji. Anketiranci, ki berejo srbohrvaške časopise in revije, so bolj obveščeni o predvideni olimpiadi – v Beogradu in na Gorenjskem kot tisti, ki jih ne berejo. Starejši in najstarejši anketiranci so tudi zelo slabo obveščeni o nameravani organizaciji obeh olimpiad.

Katere kategorije najbolj nasprotujejo predlogu o organizaciji beogradske olimpiade? Podatki kažejo, da temu predlogu z izrazito nadpovprečnimi deleži svojih stališč nasprotujejo uslužbenci z visoko in srednjo izobrazbo ter dijaki ter študenti, pa tudi VKV delavci in obrtniki. Kategorije, ki so posebej nerazpoložene do letne olimpiade pri nas, delajo v gradbeništvu, obrti, izobraževanju, znanosti, kulturi, družbenih organizacijah, bančništvu in državni upravi. Zaposleni v nego-

spodarskih dejavnostih se manj strinjajo s predvideno letno olimpiado pri nas kot zaposleni v gospodarstvu.

Nestrinjanje izrazito narašča od kategorij z doseženo nižjo stopnjo izobrazbe proti kategorijam z doseženo višjo stopnjo izobrazbe. Nosilce vodilnih in vodstvenih funkcij prištevamo tudi med kategorije, ki z izrazito nadpovprečnimi deleži svojih stališč omenjajo, da so proti predlogu, da bi bil Beograd 1992. leta prizorišče letnih olimpijskih iger. Moramo skleniti, da so kategorije z višjimi delovnimi položaji z visokimi deleži svojih stališč nenaklonjene predlogu o beograjski olimpiadi. Odklonilnih stališč je najmanj pri kategorijah z nizkimi osebnimi dohodki in naraščajo proti kategorijam z višjimi osebnimi dohodki.

Predlog o zimskih olimpijskih igrah v skupni organizaciji mejnih dežel Avstrije, Italije in Jugoslavije najbolj odklanjajo uslužbenci z visoko in srednjo izobrazbo in VKV delavci (to so zaposleni v gradbeništvu, izobraževanju in znanosti, zdravstvu, bančništvu, državni upravi, pa tudi v vojski). Tudi pri teh odklonilnih odgovorih so deleži višji pri zaposlenih v negospodarstvu kot v gospodarskih dejavnostih. Odklonilna stališča naraščajo od kategorij z nižjo izobrazbo proti kategorijam z višjo izobrazbo. Vodilni delavci in delavci z višjimi dohodki se z nadpovprečnimi deleži stališč ne strinjajo s soorganizacijo zimske olimpiade v Sloveniji. Moremo skleniti, da kategorije z višjimi delovnimi položaji z višjimi deleži nasprotujejo predlogu o organizaciji zimske olimpiade v Sloveniji kot delavci z nižjimi delovnimi položaji. Odklonilnih stališč pa je pri prvih nekoliko manj kot je odklonilnih stališč do predloga o letni beograjski olimpiadi.

Kaj pa kažejo podatki o kategorijah z različnim družbenopolitičnim položajem anketirancev? Nadpovprečne deleže stališč nestrinjanja s predlogom o beograjski olimpiadi najdemo pri kategorijah, ki so člani in aktivni člani družbenopolitičnih organizacij (SZDL, ZK, ZS, ZSMS, ZB). S precej nadpovprečnim odstotkom nasprotujejo temu predlogu tudi kategorije anketirancev, ki delujejo v samoupravnih organih. Izrazito visok je odstotek odklonilnih odgovorov pri kategorijah anketirancev, ki menijo, da politika ZK ni skladna z interesi večine, nadpovprečen pa je tudi pri kategorijah, ki politiko ZK presojujejo kot skladno ali deloma skladno z interesi večine. Sklenemo lahko z ugotovitvijo, da so družbenopolitično in samoupravno dejavne kategorije s izrazito visokimi deleži svojih stališč proti predlogu o organiziranju letnih olimpijskih iger v Beogradu.

Ko primerjamo podatke kategorij z različnim družbenopolitičnim položajem o predlogu, ki zadeva organizacijo zimskih olimpijskih iger v Sloveniji, vidimo, da so deleži odklonilnih stališč nekoliko drugače razporejeni. Nadpovprečne deleže odklonilnih stališč srečamo pri aktivnih članih ZK, ZS in ZB. Zanimivo je, da je odstotek odklonilnih stališč pri aktivnih članih zveze mladine nižji od povprečja. Pri članih samoupravnih organov pa ne najdemo kakšne opaznejše razlike pri deležih odgovorov, ki zavračajo predlog o zimski olimpiadi v Sloveniji. Deleži odklonilnih stališč so nekoliko višji tudi pri kategoriji anketirancev, ki politiko ZK označujejo kot neskladno z interesi večine. Očitno je v tej kategoriji anketirancev precej tistih, ki nasprotujejo vsem predlogom in ki so nagnjeni k negativnemu presojanju družbenih pojavov pri nas.

Sklepna ugotovitev je, da je krog anketirancev z različnimi družbeno-političnimi položaji, ki nasprotujejo predlogu o zimski olimpiadi v Sloveniji ožji kot pri prejšnjem predlogu o letni olimpiadi. Nadpovprečni odstotek nasprotovanj predlogu o zimski olimpiadi pri nas je viden le pri kategorijah aktivnih članov nekaterih družbenopolitičnih organizacij.

Olimpiadi v Beogradu nasprotujejo z višjim odstotkom takšnih stališč kategorije srednje starosti, odgovori mlajših anketirancev so na ravni povprečja, starejših pa nižji od povprečja.

Pri odklonilnih stališčih o zimski olimpiadi v Sloveniji pri kategorijah različne starosti ni opaziti kakšne pomembnejše razlike.

Odstotek nestrinjanja s predlogom o letni in zimski olimpiadi v Jugoslaviji je višji pri slovenskih anketirancih kot pri Neslovencih, ki prebivajo v Sloveniji. Te razlike so izrazite v zvezi s predlogom, ki zadeva organizacijo letne olimpiade v Beogradu.

Pričakovana razlika je pri deležih odgovorov kategorij, ki različno presojujejo razpoloženje ljudi v slovenskem družbenem prostoru. Kategorije, ki razpoloženje presojujejo kot optimistično in angažirano v podpovprečnem odstotku, odklanjajo predlog o letni olimpiadi, kategorije, ki ga označujejo kot prepletanje upanja in strahu, kot brezbržno in pasivno, kot razpoloženje strahu in zaskrbljenosti pa zavračajo predlog o letni olimpiadi v nadpovprečnem odstotku. Zavrnilna stališča o zimski olimpiadi (gre tudi za nižje deleže) so manj diferencirana in se bolj gibljejo na ravni povprečja. Le kategorije, ki presojujejo razpoloženje pri nas kot angažirano, se za zavrnilne odgovore o letni olimpiadi s podpovprečnimi deleži in kategorije, ki razpoloženje presojujejo kot brezbržno in pasivno, zavračajo predlog o zimski olimpiadi z nadpovprečnimi deleži takšnih svojih stališč.

Pregled podatkov, ki govorijo za predlog o organizaciji letne in zimske olimpiade v Jugoslaviji, začenjamo s prikazom razlik o deležih takšnih ugotovitev, ki jih izražajo kategorije anketirancev z različnim delovnim položajem. Podatki kažejo, da najdemo nadpovprečni odstotek pritrdilnih stališč, ki zadevajo letno olimpiado pri kategorijah nekvalificiranih delavcev, kmetov, kvalificiranih delavcev in nižjih uslužbencev. Visok je tudi delež pritrdilnih odgovorov pri kategorijah, ki so zaposlene v JLA in milici. Odstotek teh stališč je višji pri kategorijah, ki so zaposlene v gospodarstvu, kot pri kategorijah, ki delajo v negospodarskih dejavnostih. Odgovori strinjanja s predlogom o letni beograjski olimpiadi izrazito upadajo od kategorij z nižjo izobrazbo proti kategorijam z višjo izobrazbo. Najnižji so deleži takšnih ugotovitev pri kategorijah z vodilnimi in vodstvenimi funkcijami in z najvišjimi osebnimi dohodki.

Sklepna ugotovitev bi se lahko glasila, da se zavzemajo za olimpiado v Beogradu predvsem kategorije z nižjimi delovnimi položaji, pri kategorijah z višjimi delovnimi položaji pa je odstotek nižji od povprečja.

Različna pa je struktura odgovorov o predlogu za organizacijo zimske olimpiade v Sloveniji. Za najvišje nadpovprečne deleže pozitivnih ocen predloga se odločajo obrtniki, VKV delavci, dijaki in študenti ter kvalificirani delavci. Le pri nekvalificiranih delavcih, nižjih uslužbencih, kmetih najdemo nekoliko podpovprečne deleže teh stališč. Kar precejšen del slojev s srednjimi delovnimi položaji je z nadpovprečnimi deleži naklonjen predlogu za zimsko olimpiado v Sloveniji, podpovprečni, nižji deleži pa se pojavljajo pri kategorijah anketirancev z nižjimi delovnimi položaji. Za zimsko olimpiado pri nas so posebej zavzeti uslužbenci JLA in milice, delavci v rudarstvu in industriji, gradbeništvu, trgovini in gostinstvu, tisti, ki delajo v gospodarstvu bolj kot tisti, ki so zaposleni v negospodarskih dejavnostih. Predlog podpirajo nadpovprečno nosilci vodilnih in vodstvenih funkcij v delovnih enotah in delovnih organizacijah. Nezaposleni se odločajo za ta predlog z nižjimi deleži, kot je povprečje.

Bolj poudarjeno nadpovprečen je odstotek pozitivnih stališč o zimski olimpi-

adi pri kategoriji anketirancev z dokončano strokovno in srednjo izobrazbo in pri anketirancih z višjimi in srednjimi dohodki. Že sporočeni ugotovitvi, da je najvišji delež pritrdilnih stališč za predlog zimske olimpiade v Sloveniji prisoten pri kategorijah s srednjimi delovnimi položaji, je treba dodati, da se tako odločajo tudi delavci z vodilnimi in vodstvenimi funkcijami, delavci, ki delajo v panogah, ki jim olimpiada utegne koristiti, in dijaki ter študenti.

Nekoliko nadpovprečen odstotek pritrdilnih odgovorov o predlogu, ki zadeva beograjsko olimpiado je pri nečlanih SZDL, zveze sindikatov in pri članih in aktivnih članih zveze mladine. Opazno podpovprečen je odstotek pri aktivnih članih ZK, zveze sindikatov in zveze borcev. Prav takšni so tudi odgovori pri anketirancih, ki so člani samoupravnih organov. Anketiranci, ki menijo, da je politika ZK povsem skladna z interesi večine, pa v nadpovprečnem odstotku izražajo pritrdilna stališča o predlogu, da bi bil Beograd prizorišče letnih olimpijskih iger 1992. leta. Lahko zapišemo sklep, da so kategorije, ki so politično in samoupravno aktivne manj zavzete za predlog o beograjski olimpiadi. Nadpovprečno zavzemanje za predlog o organizaciji zimske olimpiade v Sloveniji je razvidno pri aktivnih članih SZDL, zveze mladine in pri članih ZK, ZS, ZSM kakor tudi pri tistih, ki delujejo v samoupravnih organih. Tisti, ki politiko ZK označujejo kot povsem skladno z interesi večine, izrazito poudarjajo predlog o organizaciji zimske olimpiade v Sloveniji. Iz povedanega sledi, da anketiranci, ki so včlanjeni v družbenopolitične organizacije in ki so aktivni v družbenopolitičnem in samoupravnem delovanju, nadpovprečno pozitivno presojajo predlog o zimski olimpiadi v Sloveniji.

Pregled deležev stališč različnih starostnih kategorij pokaže, da imata največ pristašev predloga za organizacijo obeh olimpiad med mlajšimi anketiranci. Za predlog o zimski olimpiadi so v nadpovprečnem odstotku pritrdilna stališča tudi med anketiranci srednje starosti.

Izrazita je razlika pri pritrdilnih stališčih pri anketirancih različne nacionalne pripadnosti. Za olimpiado v Beogradu in v Sloveniji so z močno poudarjenim nadpovprečnim odstotkom svojih stališč kategorije anketiranih neslovenske narodnosti, ki bivajo v Sloveniji. Bralci srbohrvaške literature se z nadpovprečnim deležem zavzemajo za organizacijo zimske olimpiade v Sloveniji.

Anketiranci, ki razpoloženje pri nas presojajo kot angažirano in optimistično, so tisti, ki z visokimi deleži izražajo pritrdilna stališča o predlogu v zvezi z organizacijo letne olimpiade pri nas. Kategorije, ki z višjim odstotkom pozitivno presojajo predlog za zimsko olimpiado v Sloveniji, pa so tiste, ki označujejo razpoloženje pri nas kot angažirano delovanje, pa tudi kategorije, ki razpoloženje označujejo kot prepletanje strahu in upanja ter kot brezbriznost in pasivnost. Kategorije, ki optimistično presojajo razpoloženje pri nas, se hkrati bolj zavzemajo za predlog o prihodnji organizaciji obeh olimpiad. Tej kategoriji anketirancev se v zvezi z organizacijo zimske olimpiade v Sloveniji pridružujejo z višjim odstotkom pozitivnih ocen predloga še kategorije, ki presojajo razpoloženje pri nas kot prepletanje optimizma in pesimizma in kot prevladovanje pesimizma.

Sklepi

1. Raziskovalni podatki, ki zadevajo predloge o organizaciji dveh olimpiad v Jugoslaviji so zanimivi z vidika mednacionalnih odnosov. Večina anketirancev

nasprotuje predlogu o organizaciji letnih olimpijskih iger 1992. leta v Beogradu, po drugi strani pa večina anketirancev podpira predlog, da bi v prihodnje soorganizirali zimske olimpijske igre v trikotniku treh dežel (Slovenije, avstrijske Koroške in Julijske krajine). Čeprav gre za razlike, ki zadevajo organizacijo letnih in zimskih olimpijskih iger, pa tudi za razlike med predvideno zimsko in letno olimpiado, ker bi prva bila le deloma organizirana v Jugoslaviji, je očitne razlike glede deležev soglasja za organizacijo ene ali druge olimpiade mogoče presoditi z vidika mednacionalnih odnosov. Hipotetično je mogoče te razlike pojasnjevati, da morda anketiranci v Sloveniji poudarjajo bolj nacionalno kot državno identifikacijo in uveljavitev, da delujejo pritrilni in odklonilni stereotipi, da se zavzemajo za ožje, bližnje interese in koristi kot za širše in bolj oddaljene, da se bojijo finančnih obremenitev na temelju zveznih ključev, da se kažejo stališča partikularizem, pa tudi partikularističnega nacionalizma. Sklepamo, da se v mednacionalnih odnosih kažejo odnosi medsebojnega oddaljevanja in da so možnosti za uveljavljanje širših procesov delitve dela v jugoslovanskem prostoru ter procesov popolnejše adaptacije še močno oddaljeni. Moremo tudi soditi, da so procesi integrativnih nasprotij in konfliktov slabo razviti, kar pomeni, da se premalo sproščajo nacionalne napetosti in da je nezadostno preraščanje latentnih v manifestne konflikte. Distribucija deležev stališč o organizaciji dveh olimpiad v Jugoslaviji izraža obstoj latentnih nasprotij v mednacionalnih odnosih.

2. Deleži stališč socialnih kategorij o predlogu za organizacijo dveh prihodnjih olimpijskih iger v Jugoslaviji kažejo tele pomembnejše razlike: predvideni beograjski olimpiadi z nadpovprečnimi deleži svojih stališč nasprotujejo kategorije z višjimi in srednjimi poklicnimi položaji, dijaki, študenti in obrtniki, kategorije z višjimi izobrazbenimi, družbenopolitičnimi položaji, ki so torej družbenopolitično dejavni, ki politiko ZK ocenjujejo kot skladno z interesi večine, srednje stari, kategorija anketirancev slovenske narodnosti, tisti, ki pesimistično presojujejo razpoloženje pri nas in tisti, ki menijo, da je sedanje razpoloženje mogoče označiti kot prepletanje upanja in strahu.

Za organizacijo letne olimpiade v Beogradu pa se z nadpovprečnimi deleži stališč zavzemajo delavci z nizkimi delovnimi položaji, z nizkimi družbenopolitičnimi položaji (nečlani družbenopolitičnih organizacij in neaktivni v samoupravi – razen članov zveze mladine), tisti, ki politiko ZK označujejo kot povsem skladno z večinskimi interesi, mlajši anketiranci, Neslovenci, ki živijo v Sloveniji in tisti, ki razpoloženje pri nas označujejo kot optimistično. Prikazane razlike kažejo, da so predlogu o letni olimpiadi nenaklonjene kategorije z višjimi delovnimi in družbenopolitičnimi položaji in druge kategorije, ki so dovolj obveščene in lahko primerno kvalificirano sodijo o problemih, ki zadevajo organizacijo letne olimpiade. To so hkrati tisti, ki v zvezi z drugimi raziskovalnimi problemi večinoma niso bili naklonjeni nacionalističnemu partikularizmu. Po drugi strani pa je največ pristašev za predlog o letni olimpiadi med pripadniki nižjih delovnih in družbenopolitičnih položajev ter med drugimi kategorijami, ki so manj obveščene in kvalificirane za presojo problemov, ki zadevajo organizacijo letne olimpiade. Med številnimi temi kategorijami smo v zvezi z drugimi raziskovalnimi problemi našli bolj poudarjena partikularistična nacionalistična stališča.

Višji odstotek stališč, ki zadevajo strinjanje s soorganizacijo zimske olimpiade v Sloveniji, je prisoten pri kategorijah visokokvalificiranih delavcev, obrtnikov, dijakov, študentov, pri kategorijah s srednjimi delovnimi položaji in kategorijah z vodilnimi in vodstvenimi funkcijami, kategorijah, ki delajo v panogah, ki jim

olimpiada utegne koristiti, pri članih in aktivnih članih nekaterih družbenopolitičnih organizacijah, pri kategorijah samoupravno dejavnih. Temu predlogu so naklonjeni tudi mlajši in srednje stari, pripadniki neslovenske narodnosti, ki bivajo v Sloveniji, bralci srbohrvatske literature, kategorije, ki razpoloženje presoja kot angažirano in kot prepletanje strahu in upanja kakor tudi tisti, ki razpoloženje označuje kot pesimistično.

Krog glavnih pobornikov zimske olimpiade je dokaj širok in pester. V bistvu je zaledje tega predloga med-sloji s srednjimi družbenimi položaji in tistimi, ki si obetajo koristi od soorganizacije zimske olimpiade v Sloveniji.

Višji delež nasprotovanj predlogu za organizacijo zimske olimpiade srečujemo pri kategorijah z višjimi in srednjimi delovnimi položaji. Pri teh je delež odklonilnih stališč manj poudarjen kot pri predlogu, ki zadeva letno beograjsko olimpiado. Predlogu o zimski olimpiadi izraziteje nasprotujejo tudi aktivni člani družbenopolitičnih organizacij (ZK, zveza sindikatov, zveza borcev), tisti, ki politiko ZK označuje kot neskladno z interesi večine.

Krog nasprotnikov zimske olimpiade je pri kategorijah z različnimi družbenopolitičnimi položaji ožji, kot je krog nasprotnikov letne olimpiade. Zanimivo je, da predlogu za zimsko olimpiado bolj nasprotujejo slovenski anketiranci kot Neslovinci, ki živijo v Sloveniji. Predlog o zimski olimpiadi zavračajo z nadpovprečnimi deleži še tisti, ki razpoloženje pri nas označujejo z negativnimi ocenami.

Višji deleži odklonilnih stališč o organizaciji zimske olimpiade so prisotni pri kategorijah z višjimi delovnimi položaji, ki prav tako zavračajo predlog o letni olimpiadi. Te informirane in kvalificirane kategorije torej niso naklonjene organizacijam velikih športnih prireditev, ker so verjetno skeptične o ekonomskih učinkih in predvidevajo zaradi tega nove probleme v obdobju, ko se Jugoslavija otepa z dolgotrajnejšo družbenoekonomsko krizo. Deleži teh nasprotovanj so manj izraziti, pa tudi manj razširjeni med različne socialne kategorije, če jih primerjamo z deleži nasprotovanj, ki zadevajo predlog o letnih olimpijskih igrah. Kaže se povezava med nasprotovanji predlogu o zimski ter letni olimpiadi in med pesimističnimi označbami sedanjega splošnega razpoloženja pri nas.

3. Ocene, ali je v strinjanjih ali v nestrinjanjih s predlogom o eni ali drugi olimpiadi najti partikularistično nacionalistične poglede, so zapletene. Kategorije z višjimi delovnimi položaji so manj naklonjene predlogu o obeh olimpiadah in hkrati manj zavzete za različna stališča partikularističnega nacionalizma. Neslovinci, ki živijo v Sloveniji, nadpovprečno podpirajo predlog za obe olimpiadi. Delavci z nižjimi delovnimi položaji, kjer najdemo več stališč, ki so blizu partikularističnemu nacionalizmu, so bolj naklonjeni organizaciji letne olimpiade v Beogradu. Tisti, ki se poudarjeno zavzemajo za zimsko olimpiado v Sloveniji, pa so razdeljeni, kar zadeva deleže različnih stališč partikularističnega nacionalizma. Te bolj podpirajo v nekaterih vidikih visokokvalificirani delavci, medtem ko družbenopolitično in samoupravno aktivne kategorije, mlajši, pripadniki drugih narodov, ki živijo v Sloveniji, pa partikularizmu poudarjeno nasprotujejo.

Iz povedanega lahko sklepamo, da je treba vrednotiti stališča, ki zadevajo predloge o zimski in letni olimpiadi predvsem glede na njihovo temeljno vsebino in šele podrejeno glede na mednacionalne odnose. Samo pri nekaterih kategorijah se kažejo povezave stališč, ki zadevajo mednacionalne odnose, s stališči, usmerjenimi v raziskovanje drugih vsebinskih sklopov. To ugotovitev potrjujejo tudi deleži stališč različnih socialnih kategorij, ki izraziteje nasprotujejo letni, beograjski olimpiadi. To so kategorije z višjimi delovnimi, družbenopolitičnimi položaji,

dijaki, študenti, ki sicer izražajo nizke deleže različnih partikularističnih stališč. Široka kategorija anketirancev slovenske narodnosti pa bolj nasprotuje predlogu o letni olimpiadi in hkrati tudi nekoliko bolj poudarja nekatera druga stališča, ki jim moremo pripisati partikularistično naravo. Takšne ugotovitve se seveda uveljavljajo, če deleže stališč Slovencev primerjamo z deleži stališč Neslovencev, ki bivajo pri nas.

4. Strinjanja s predlogom za organizacijo obeh olimpiad so prisotna bolj pri kategorijah z nižjimi in srednjimi družbenimi položaji. Sicer pa so razlike med kategorijami, ki se poudarjeno zavzemajo za letno ali za zimsko olimpiado. Letno olimpiado podpirajo kategorije, ki družbenopolitično niso aktivne, kategorije mlajših, in tisti, ki pozitivno presojujejo politiko ZK. Za zimsko olimpiado pa se bolj zavzemajo še: aktivni člani nekaterih družbenopolitičnih organizacij, mlajši in srednje stari anketiranci. Krog pobornikov zimske olimpiade je širši, imajo nekoliko višji status in tem so priključene tudi družbenopolitične in samoupravno aktivne kategorije. Kategorije, ki so zavzete za letno olimpiado, so bolj podobne kategorijam, ki so sicer bolj partikularistično usmerjene, kot kategorije, ki podpirajo predlog o zimski olimpiadi.

Nasprotniki, ki se poudarjeno ne strinjajo s predlogom obeh olimpiad, so kategorije z višjimi družbenimi statusi, kvalificirane, izobražene in informirane ter družbenopolitično aktivne. Manjša razlika, kar zadeva predloga o letni in zimski olimpiadi, je v tem, da je krog nasprotnikov zimske olimpiade ožji, če upoštevamo kategorije z različnimi družbenopolitičnimi položaji. Te kategorije so tiste, ki hkrati poudarjeno nasprotujejo različnim drugim stališčem partikularističnega nacionalizma.

Proučevanje stališč različnih socialnih kategorij torej kaže, da skorajda ne najdemo kategorij, kjer se kažejo povezave med različnimi drugimi stališči partikularističnega nacionalizma in stališči o sprejemanju predloga za organizacijo zimske in zavračanju predloga o organizaciji letne olimpiade. Analiza deležev odgovorov socialnih kategorij tako razkriva nekoliko drugačno podobo kot analiza sumarnih odgovorov.

VIRI:

1. E. Kardelj: Razvoj slovenskega narodnostnega vprašanja, DZS, Ljubljana, 1980.
2. V. Bakarič: Društvene klase, nacije i socializam, Školska knjiga, Zagreb, 1976.
3. R. Rizman: Marksizem in nacionalno vprašanje, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1980.
4. D. Atlagić (ured): O nacionalnom pitanju, Institut za političke studije, Beograd, 1968.
5. Federalizam i nacionalno pitanje, Savez udruženja za političke nauke, Beograd, 1971.
6. Klase i nacionalno u savremenom socializmu, Naše teme, Zagreb, 1970.
7. P. Klinar: Mednarodne migracije, Obzorja, Maribor, 1976.
8. Nacionalno pitanje (zbornik Marx, Engels, Lenin), Svetlost, Sarajevo, 1973.
9. Resolucija XI. Kongresa ZKJ, Komunist, Ljubljana, 1978.
10. Resolucija IX. Kongresa ZKS, Delo, 19. april, 1982.
11. P. Klinar: Medetnični odnosi, Raziskovalno poročilo, SJM 78, RI-CJMMK, FSPN, Ljubljana, 1978.
12. P. Klinar: O mednacionalnih odnosih, študije, RI-CJMMK, FSPN, Ljubljana, 1981.
13. P. Klinar: O mednacionalnih in medrepubliških odnosih, SJM 1982, Poročilo I, RI FSPN, Ljubljana, 1982, str. 1-60.
14. Krizni pojavi, Zbornik razprav, Knjižnica FSPN, Ljubljana, 1983, str. 403/490.
15. P. Klinar: O mednacionalnih odnosih in njihovem prihodnjem razvoju, SJM 83, RI FSPN, Ljubljana, 1984, str. 36-109.
16. Slovensko javno mnenje 1984, - Pregled in primerjave rezultatov, RI FSPN, Ljubljana 1984, (49 str.).